نشریه فرهنگ و ارتقای سلامت فرهنگستان علوم پزشکی
دوره ششم، زمستان ۱۴۰۱، شماره چهارم، صفحات ۵۸۷ تا ۵۸۸

وظیفه بیماران نسبت به روزه ماه مبارک رمضان

یَا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا کُتِبَ عَلَیْکُمُ الصِّیَامُ کَمَا کُتِبَ عَلَى الَّذِینَ مِنْ قَبْلِکُمْ لَعَلَّکُمْ تَتَّقُونَ (سوره بقره آیه ۱۸۳)

روزه ماه مبارک رمضان از ضروریات دین اسلام و ارکان اساسی آن و جزو اصول عملی (فروع) دین است و همانگونه که در قرآن کریم آمده است، عامل بسیار مهم نیل به تقوا و پاداش اخروی است و علاوه بر آن، آثار بسیار زیادی برای سلامتی مادی و معنوی انسان دارد.

این فریضه الهی، وظیفه عمومی مکلفان است؛ ولی طبق آیات ۱۸۴ و ۱۸۵ سوره بقره، بیماران و مسافران و افراد ناتوان از روزه‌داری معاف هستند. اما مطابق روایاتی که مفسر این آیات است و فتاوای فقهای بزرگوار که مبیّن احکام الهی است، بیمارانی که روزه برای آنان ضرری ندارد و توانایی بجا آوردن آن را دارند، مانند سایر مکلفان باید این وظیفه واجب را بجای آورند. سؤال اینجاست، کدام دسته از بیماران باید و کدامیک نباید روزه بگیرند؟

حکم شرعی در پاسخ این سؤال این است که اگر بیمار خودش تشخیص می‌دهد که روزه برایش مضر است، نباید روزه بگیرد و چنانچه ضرر ندارد، باید روزه بگیرد. درصورتی‌که خودش نتواند تشخیص دهد، می‌تواند به پزشک متخصص و مورد اطمینان مراجعه کند.

اما از آنجاکه وضعیت بسیاری از بیماری‌ها نسبت به روزه‌داری برای اکثر بیماران و حتی عده زیادی از پزشکان ناشناخته است، به اهتمام فرهنگستان علوم پزشکی و مؤسسه موضوع‌شناسی احکام فقهی، با حضور پزشکان متخصص و فوق‌تخصص در رشته‌های مختلف و عالمان حوزه علمیه، با برگزاری جلسات متعدد و بررسی انواع بیماری‌های مختلف جهت راهنمایی بیماران محترم، نتیجه بحث‌های موشکافانه و دقت‌های متخصصانه و احتیاط‌های متعهدانه، نتیجه آن به شرح پیوست در سه ستون مجزا تقدیم می‌شود.

امید است بیماران محترمی که وظیفه خود را نسبت به روزه‌داری تشخیص نمی‌دهند با مراجعه به جدول پیوست و شناخت وضعیت و وظیفه‌شان بتوانند به تکلیف خود عمل کنند.

یادآوری می‌شود: این جدول برای بیماران در وضعیت آب و هوای متعادل فعلی است و ممکن است در فصل‌های گرم سال و در مناطق غیرمتعارف که روز بسیارطولانی و شب‌های کوتاه دارند، وضعیت بیماری و روزه‌داری متفاوت باشد.

وضعیت سلامت و بیماری	توصیه به روزه داری (روزه ضرر ندارد)	روزه‌داری با نظر پزشک معالج	توصیه به ترک روزه (روزه ضرر دارد)
دیابت	بیمار دیابتی که با رژیم غذایی درمان می‌شود و بیماری کنترل شده است.	بیمار دیابتی که با قرص‌های خوراکی کنترل شده و عوارض بیماری را ندارند. بیماران دیابتی که عوارض دیابتی آنها کنترل شده است.	بیماران دیابتی که سابقه اغمای دیابتی و یا کاهش شدید و افزایش شدید قند خون را به کرات داشته‌اند. بیماران دیابتی که عوارض شدید دیابت را دارند. بیماران باردار دیابتی بیماران دیابتی که کنترل قند ایشان دشوار و دارای نوسانات فراوان است. بیماران دیابتی که علایم هشداردهنده افت قندخون در آنها از بین رفته است.
بیماری‌های تیرویید	بیماران مبتلا به کم‌کاری و پرکاری تیرویید که تحت درمان هستند و نتایج آزمایش‌های آنها طبیعی است. بیماران دارای گواتر (بزرگی تیرویید) که آزمایش‌های آنها طبیعی است. بیماران مبتلا به گره منفرد یا گره‌های متعدد تیرویید که آزمایش‌های آنها طبیعی است.	بیماران کم‌کاری و پرکاری تیرویید که جدیدا مبتلا شده‌اند و هنوز آزمایش‌های آنها طبیعی نشده است. بیماری مبتلا به پرکاری تیرویید با عوارض چشمی متوسط یا شدید کلیه بیماران تیرویید که تحت درمان هستند ولی بیماری‌های دیگر زمینه‌ای دارند و یا هنوز آزمایش‌های تیرویید طبیعی نشده است.	بیماران مبتلا به کم‌کاری و پرکاری تیرویید که هنوزدرمان نشده‌اند. بیماران مبتلا به التهاب تیرویید حاد و تحت حاد قبل از درمان
بیماری‌های گوارشی	بیماران با سوءهاضمه که آزمایش میکروب معده آنها مثبت بوده و با درمان مناسب بدون علامت هستند. بیماران با التهاب روده که بیماری غیرفعال است. مبتلایان به کبد چرب درجه ۱ و ۲ مبتلایان به سنگ‌های صفراوی مزمن و بدون علامت	بیمارانی که تحت درمان با داروهای گوارشی، به ویژه مهارکننده‌های پمپ (PPI) هستند. بیماران با رفلاکس مری (برگشت اسید معده به مری) بیماران مبتلا به التهاب روده با علایم خفیف یا متوسط مبتلایان به سندرم روده تحریک‌پذیر (کولیت عصبی) هپاتیت مزمن غیرسیروتیک مبتلایان به یبوست مزمن	بیماران مبتلا به میکروب معده که هنوز درمان نشده‌اند. بیماران مبتلا به التهاب روده شدید و کنترل نشده مبتلایان به سیروز و نارسایی کبد مبتلایان به سنگ‌های صفراوی علامت‌دار

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-19]

وضعیت سلامت و بیماری	توصیه به روزه‌داری (روزه ضرر ندارد)	روزه‌داری با نظر پزشک معالج	توصیه به ترک روزه (روزه ضرر دارد)
بیماری‌های کلیه		کم‌کاری عملکرد کلیه آنها که پیوند کلیه شده‌اند مبتلایان به سنگ کلیه	اکثر بیماران دیالیزی مبتلایان به سنگ‌های کلیه متعدد
بیماری‌های چشم	افـرادی کـه عیـب انکسـاری چشـم (نزدیک‌بینی، دوربینی، آستیکماتیسـم) دارند. مبتلایان به آب مروارید جشم مبتلایان به خشکی چشم	مبتلایان به گلوکوم (آب سیاه چشم) مبتلایان به رتینوپاتی (بیماری شبکیه)	
بیماری‌های روماتیسمی	بیمـاران آرتریـت روماتویید و لوپـوس حفیف و سایر بیمـاران روماتیمس کـه تحت کنترل هستند. مبتلایان به نقرس مزمن کنترل شده	سایر مبتلایان به آرتریت روماتویید مبتلایان به لوپوس با شدت متوسط مبتلایان به بیماری شوگرن یا نقرس شدید	مبتلایان به لوپوس شدید مبتلایان به واسکولیت (التهاب در دیواره عروق خونی)
بیماری‌های قلبی	بیماران با مشکلات دریچـه‌ای قلبـی خفیف کـه بیمـاری پایـدار دارنـد و تحت درمان می‌باشند. بیماران دارای فشارخون کنترل شده	افراد با سابقه بیماری عروق کرونر، یا سکته قلبی و یا سابقه عمل جراحی قلب که تحت کنترل دارویی هستند. بیماران دارای فشارخون کنترل نشده بیماران مبتلا به نارسایی مزمن قلب کنترل شده	بیماران مبتلا به بیماری عروقی کرونر که کنتـرل نشـده و یـا سکته قلبی حاد دارند و یا اخیرا تحت عمل جراحـی قلـب یـا بالون درمانی بوده‌اند. بیماران مبتلا به نارسایی قلبی یا سایر امراض قلبی کنترل نشده
بیماری‌های تنفسی	افراد سیگاری افراد با مشکلات تنفسی کنترل شده	بیماران مبتلا به آسم ریوی کنترل نشده بیماران با مشکلات تنفسی کنترل نشده بیمارانی که اخیرا جراحی قفسه صدری داشته‌اند.	بیماران با مشکلات تنفسی حاد و بیماران وابسته به اکسیژن بیماران مبتلا به سرطان ریه کنترل نشده
بیماری‌های سلسله اعصاب	سابقه سکته مغـزی کـه چنـد سـال گذشته و علامت زیـادی نگذاشـته و احتمال عود آن ناچیز است. مبتلایان به سردرد مزمن که بررسی شده و کنترل هستند.	مبتلایان به سکته مغزی که در چند سال اخیر اتفاق افتاده است. مبتلایان به سردرد شدید مقاوم به درمان مبتلایان به بیماری ام. اس، پارکینسون و بیماری‌های مزمن عصبی	مبتلایان به سکته مغزی حاد یا مکرر بیماران مبتلا به تشنج (صرع) که تحت درمان دارویی هستند. مبتلایان به ام. اس با حمله اخیر یا ناتوانی شدید مبتلایان به فشار بالای مغز که تحت درمان دارویی هستتند.
بیماری‌های روانی	افراد با اختلال شخصیت	بیماران مزمن روانی که تحت کنترل دارویی هستند. بیماران با اختلالات عصبی روانی خفیف و متوسط	اختلال روان پزشکی حاد با درجه متوسط یا شدید اختلال شناختی شدید (دمانس) و آلزایمر افراد کم‌توان ذهنی متوسط یا شدید اختلالات جدی و شدید روانی (سایکوتیک)
سرطان	بیمـاران سـرطانی کـه از نظـر پزشـک معـالج درمـان شـده‌انـد و خودشـان احساس مـی‌کننـد کـه توانـایی روزه را دارند.	مبتلایان به سرطان دستگاه‌های مختلف بعـد از درمـان بـا نظر پزشک متخصص بیمارانی که جراحی، اشعه درمانی یا شیمی‌درمانی داشته‌اند با نظر پزشک متخصص	بیماران سرطانی وخیم، آنها که نیاز به مصرف دایم مایعـات و یا وعده‌های غذایی متعدد دارند. بیماران تحت شیمی درمانی که دچار تهوع و اسـتفراغ مکـرر هستند.
مصرف دارو	افرادی که از داروهای مختلف ۱ تا ۲ بـار در روز مصـرف مـی‌کننـد و بیماریشان کنترل شده است.	بیمارانی که داروهـای متعـددی بـرای کنتـرل بیمـاری‌هـا مصرف می‌کنند.	بیمارانی که لازم است داروها را در فواصل مـنظم کمتـر از ۸ ساعت مصرف کنند.
سایر موارد		سایر بیماری‌ها و موارد حاد روزه‌داری در تعـدای از روزهـای رمضـان در افـرادی کـه روزه‌داری همه روزها مجاز نیست. داشتن اعمال جراحی اخیر	حرج، عدم طاقت و احساس ضرر، به‌ویژه برای افراد سالمند.
سالم	افراد فاقد بیماری، بجز کسانی که : به جهت ضعف جسـمانی شـدید یـا کهنسـالی اصـلا توانـایی روزه داری نداشته باشند. یا روزه بـرایش طاقت فرسـت (حرجـی است) یعنی مشقت زیاد دارد. یا به جهت دیگری احساس کند روزه ضـرر دارد مـثلا سـبب عـود کـردن بیماری بشود.	برای زنان باردار با در نظر گرفتن موارد زیر: فقدان بیماری مزمن زمینه‌ای، ترجیحا در سـه ماهـه دوم بـارداری، فقدان حـاملگی پرخطـر، داشـتن وزن مناسـب پـیش از بـارداری، وزن‌گیری مناسب در طی بارداری و به شرط مصرف غذای سحر * زنان باردار روزه‌دار مـی‌بایسـت مشـابه بـارداری پرخطـر مراقبت‌های ویژه دریافت نمایند مادران شیرده پس از ۶ ماه بعد از زایمان با توجه به سلامت مادر و رشد طبیعی کودک مادران شیرده در ۶ ماهه اول بعد از زایمـان درصـورتی‌کـه فرزندشان علاوه بر شیر مادر، از شیر کمکی تغذیه می‌کند.	زنان باردار با سابقه بیماری مزمن زمینه‌ای، حاملگی‌های پرخطر، وزن کم در زمان بارداری، وزن‌گیری نامناسب دوران بارداری مادران شیرده در ۶ ماهه اول بعد از زایمان که فرزندشان فقط از شیر مادر تغذیه می‌کند.

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-19]